

Hoger
Algemeen
Voortgezet
Onderwijs

Afnametijdstip 2
Woensdag 25 april

Vragenboekje

De blokken zijn:

Blok 1: Cultuur van de kerk in de elfde tot en met de veertiende eeuw

Blok 2: Cultuur van het moderne in de eerste helft van de twintigste eeuw

Blok 3: Massacultuur in de tweede helft van de twintigste eeuw – I

Blok 4: Massacultuur in de tweede helft van de twintigste eeuw – II

Bij het beantwoorden van de vragen maak je gebruik van de aangeboden bronnen. Tevens wordt een beroep gedaan op je eigen kennis. In het vragenboekje zie je in de marge bij elke vraag een lijntje met daaronder meestal één of meer bronnen die van speciaal belang zijn bij de vraag. Op de cd-rom zijn deze bronnen aangegeven met een groene stip.

In het vragenboekje is een inleiding bij een vraag cursief gedrukt. Op de cd-rom staat deze, niet cursief, in het vak direct onder de vraag.

In het vragenboekje wordt een vetgedrukt woord uitgelegd in een voetnoot. Op de cd-rom is zo'n woord blauw en vetgedrukt.

Geef niet meer antwoorden (redenen, voorbeelden e.d.) dan er worden gevraagd. Als er bijvoorbeeld twee redenen worden gevraagd en je geeft meer dan twee redenen, dan worden alleen de eerste twee in de beoordeling meegeteld.

**Voor dit examen zijn maximaal 70 punten te behalen; het examen bestaat uit 4 blokken met in totaal 36 vragen.
Bij elke vraag is aangegeven hoeveel punten behaald kunnen worden.**

Cultuur van de kerk in de elfde tot en met de veertiende eeuw

Dit vragenblok gaat over het gebruik van rijk geïllustreerde getijdenboeken en enkele aspecten van kerkmuziek.

tekst 1
Vanaf de late Middeleeuwen legden vele (kerk)vorsten, edelen en ook rijke burgers verzamelingen aan. Dit deden zij bijvoorbeeld als geldbelegging of om het verzamelen zelf.
2p **1** Noem nog twee mogelijke redenen waarom deze personen verzamelingen aanlegden.

afb. 1
tekst 1
Getijdenboeken¹⁾ waren geliefde verzamelobjecten, vooral omdat ze vaak versierd waren met miniaturen. Op deze miniaturen werden niet alleen bijbelverhalen afgebeeld, maar ook andere religieuze verhalen en gebeurtenissen. Soms werden ook opdrachtgevers of schenkers afgebeeld.

De vragen 2 t/m 7 gaan over miniaturen uit twee getijdenboeken van hertog Jean de Berry. Afbeelding 1 is een miniatuur uit de 'Très Riches Heures'. Hier zie je Maria (moeder van Jezus) die op driejarige leeftijd door haar ouders naar de tempel wordt gebracht. Op afbeelding 1 is het verhaal in een middeleeuwse omgeving geplaatst en niet in de tijd waarin het zich oorspronkelijk afspeelde.
2p **2** Noem twee aspecten waaraan je kunt zien dat dit verhaal in een middeleeuwse omgeving is geplaatst.

afb. 1
1p **3** Leg uit waarom het verhaal op afbeelding 1 in een middeleeuwse omgeving is geplaatst.

afb. 2
tekst 1
Afbeelding 2 is een miniatuur uit het getijdenboek 'Les Petites Heures'. Hierop zie je een knielende figuur, Jean de Berry, de opdrachtgever van dit boek.

Op afbeelding 2 is Jean de Berry weergegeven als een zeer belangrijk persoon.
2p **4** Noem twee aspecten waaruit blijkt dat hij een belangrijk persoon is.

afb. 2
tekst 1
Jean de Berry wordt omringd door personen uit een andere stand.
2p **5** Geef aan tot welke stand deze personen behoren en noem één aspect waaraan je dat kunt zien.

afb. 2
tekst 1
Middeleeuwse miniaturisten hadden hun eigen manieren om ruimte te suggeren, maar ruimtesuggestie was geen onderwerp van belang in die tijd.
2p **6** Noem twee aspecten van de vormgeving waardoor afbeelding 2 weinig ruimtelijk effect heeft.

afb. 2
tekst 1
Op afbeelding 2 is veel gebruik gemaakt van goud.
3p **7** Geef hiervoor drie redenen.

noot 1
gebedenboeken voor leken

-
- afb. 2 *Op afbeelding 2 zie je links van de knielende Jean de Berry vier andere figuren. Zij staan achter een lessenaar en zingen waarschijnlijk een gregoriaans gezang.*
- muziek 1 *Muziekfragment 1 en 2 zijn beide gregoriaanse gezangen. Muziekfragment 1 is de aanhef van een **zondagsvesper**²⁾, muziekfragment 2 is een gedeelte van een **Alleluia**³⁾.*
- muziek 2 *Muziekfragment 2 is moeilijker te zingen dan muziekfragment 1.*
- tekst 2
- 2p **8** Noem twee aspecten waardoor dat komt. Ga bij je antwoord uit van muziekfragment 2.

-
- tekst 2 *Al voordat er sprake was van een bruikbare vorm van notenschrift werden voor het aanleren van het Gregoriaans zangscholen opgericht.*
- 2p **9** Geef hiervoor twee redenen.

-
- afb. 3 *Afbeelding 3 en afbeelding 4 zijn pagina's uit versierde koorboeken.*
- afb. 4
- tekst 2 *Afbeelding 3 dateert van vóór de vinding van Guido van Arezzo (zie tekst 2), afbeelding 4 dateert van ná deze vinding.*
- 2p **10** Noem twee aspecten waaraan je kunt zien dat afbeelding 4 dateert van ná deze vinding.

-
- muziek 1 *Muziekfragment 3 is een gedeelte uit het **Kyrie**⁴⁾ uit een mis gecomponeerd door Guillaume de Machaut (circa 1300–1377).*
- muziek 2 *Muziekfragment 3 verschilt op een belangrijk aspect van de eerder beluisterde muziekfragmenten. Zeker met betrekking tot dit aspect was oefening in een zangschool noodzakelijk.*
- muziek 3
- 1p **11** Leg aan de hand van muziekfragment 3 uit waarom.

Cultuur van het moderne in de eerste helft van de twintigste eeuw

Dit vragenblok gaat over vernieuwing in kunst en maatschappij, waarbij functionaliteit in beeldende kunst en vormgeving centraal staat.

-
- tekst 3 *In de eerste decennia van de twintigste eeuw dachten veel kunstenaars, onder wie Rietveld en de andere leden van De Stijl, dat er een nieuw tijdperk aanbrak. Zij zagen kunst als 'baanbrekend voor die nieuwe tijd', onder andere vanwege het idee dat de kunst kon bijdragen aan het realiseren van een internationale maatschappij.*
- 2p **12** Noem nog een reden waarom kunstenaars de kunst als 'baanbrekend voor de nieuwe tijd' zagen.

-
- tekst 3 *De leden van De Stijl streefden in hun werk naar een 'universele taal'.*
- 1p **13** Wat wilden kunstenaars bereiken met deze universele taal?

noot 2 de een na laatste gebedsdienst van de zondag

noot 3 lofzang

noot 4 smeekbede

afb. 5

tekst 3

De Stijl streefde een eenheid van vorm en functie na. Op afbeelding 5 zie je de zig-zag stoel (1934) van Gerrit Rietveld.

1 p **14** Leg uit op welke manier deze eenheid te zien is aan deze stoel.

tekst 4

In tekst 4 staat dat de termen **rationalisme**⁵⁾ en functionalisme betrekking hebben op een architectuur waarin de vormgeving in de eerste plaats ten dienste stond van sociale vooruitgang.

4 p **15** Geef voor zowel *rationalisme* als *functionalisme* aan, hoe deze in de praktijk bijdroegen aan de sociale vooruitgang.

afb. 6

tekst 4

Op afbeelding 6 zie je twee gebouwen (Chicago 1950–1952) van Ludwig Mies van der Rohe, één van de leiders van het Bauhaus.

In de gebouwen op afbeelding 6 is gebruik gemaakt van een skeletbouwconstructie.

1 p **16** Waaruit kun je dit afleiden?

afb. 6

De bouwwerken van Ludwig Mies van der Rohe worden wel getypeerd door de leuze: 'minder is meer'.

2 p **17** Geef aan wat bedoeld wordt met de uitspraak: 'minder is meer'.

tekst 5

Tekst 5 is een gedeelte uit een **manifest**⁶⁾ van het Bauhaus.

Om het ideaal, zoals geformuleerd in tekst 5, te kunnen verwezenlijken was een nieuw type academie nodig. Daarom werd het Bauhaus opgericht.

3 p **18** Noem drie aspecten waarin het Bauhaus verschilde van een traditionele academie in die tijd.

tekst 5

De leden van De Stijl stonden in contact met de leden van het Bauhaus.

2 p **19** Noem twee belangrijke overeenkomsten tussen de idealen van De Stijl en die van het Bauhaus.

tekst 6

In tekst 6 wordt gesproken over 'gebruiksmuziek' en de hierachter liggende ideeën van Paul Hindemith. Deze ideeën vertonen raakvlakken met de idealen van De Stijl en het Bauhaus.

2 p **20** Noem twee overeenkomsten tussen zijn ideeën en de idealen van De Stijl en het Bauhaus.

muziek 4

tekst 6

Muziekfragment 4 is een compositie uit 1929 voor piano van Paul Hindemith. Hoewel dit stuk technisch vrij eenvoudig is en door een amateur gespeeld kan worden, is het toch een compositie geschreven in moderne stijl.

1 p **21** Noem één aspect waaraan je kunt horen dat dit stuk in moderne stijl geschreven is.

noot 5

op de rede, het verstand gebaseerd

noot 6

openbare verklaring van een partij of beweging

Massacultuur in de tweede helft van de twintigste eeuw – I

Dit vragenblok gaat over vernieuwingen in het toneel onder invloed van elementen uit de massacultuur. Uitgangspunt is de toneelgroep 'Dood Paard' en hun toneelstuk 'Mission Impossible'.

-
- afb. 7
tekst 7
tekst 8
video 1
- Tekst 7 en 8 gaan over respectievelijk de toneelgroep *Dood Paard* en over het stuk *Mission Impossible*. Op afbeelding 7 zie je de plattegrond van het toneelbeeld. Lees voor het beantwoorden van de vragen uit dit blok eerst tekst 7 en 8 en bekijk afbeelding 7 en videofragment 1.
- In tekst 7 staat dat toneelgroep *Dood Paard* zich bezighoudt met universele thema's.
- 1 p **22** Noem één voorbeeld van een universeel thema waarop *Mission Impossible* gebaseerd zou kunnen zijn.

-
- tekst 7
tekst 8
video 1
- In tekst 7 wordt gezegd dat de voorstellingen een 'actueel karakter' hebben.
- 2 p **23** Noem drie voorbeelden van theatrale middelen die het actuele karakter van de voorstelling aangeven.

-
- tekst 7
tekst 8
video 1
- In *Mission Impossible* spelen de acteurs heel naturel, ze lijken bijna zichzelf te blijven. Toch gebruiken alle drie de acteurs een bepaald kenmerk, in hun *houding, gebaar of mimiek*, dat de gemoedstoestand van hun personage zichtbaar maakt.
- 2 p **24** Beschrijf van één acteur een kenmerk dat zijn/haar personage typeert.

-
- tekst 7
tekst 8
video 1
- Mission Impossible* is een toneelstuk, maar er gebeuren dingen die voor toneelstukken heel ongebruikelijk zijn. In tekst 7 staat: „De grenzen van theatrale middelen worden verkend.”
- 2 p **25** Noem uit deze productie twee voorbeelden van theatrale middelen die voor toneelstukken niet erg gebruikelijk zijn.

-
- tekst 7
tekst 8
video 1
- In tekst 7 staat: „De eenheid van tijd, plaats en handeling wordt letterlijk genomen.” Deze eenheden uit het klassieke drama betekenen dat een stuk zich altijd moet afspelen binnen 24 uur, op één plaats en dat alles in dienst staat van één intrige.
- 2 p **26** Leg één van deze eenheden (tijd, plaats óf handeling) uit aan de hand van *Mission Impossible*.

-
- tekst 7
tekst 8
video 1
- Dood Paard* presenteert zich als een 'avant-garde' gezelschap.
- 2 p **27** Ben je het daar op grond van wat je in de fragmenten gezien hebt mee eens? Beargumenteer je antwoord.

tekst 8

video 1

Een DJ treedt normaal gesproken op in een discotheek of dansparty. In het stuk *Mission Impossible* hebben zowel de DJ als het publiek een andere functie dan gebruikelijk.

3p **28** Beschrijf drie verschillen tussen de functie van een DJ in een discotheek en die van de DJ in dit theaterstuk.

tekst 8

video 1

Tegenwoordig komt het samplen van muziek veel voor. Ook de DJ in dit theaterstuk is bezig met samplen.

1p **29** Noem één verschil tussen de samples van een DJ in een discotheek en de samples van DJ Steve Green in dit theaterstuk.

Massacultuur in de tweede helft van de twintigste eeuw – II

Dit vragenblok heeft betrekking op de invloed van massacultuur op theaterdans. Uitgangspunt is het ballet *X-Press* van dansgezelschap NDT II.

tekst 9

tekst 10

video 2

Op videofragment 2 zie je een fragment uit het eerste deel van X-Press.

Zowel uit het persbericht (zie tekst 9) als uit de recensie van *X-Press* (tekst 10) blijkt, dat de choreograaf gebruik gemaakt heeft van de uitdrukkingsmiddelen van een jongere generatie.

2p **30** Noem twee uitdrukkingsmiddelen waarvan de choreograaf gebruik gemaakt heeft.

tekst 9

tekst 10

video 2

Lionel Hoche verwijst onder andere naar een eigentijdse uitgaanscultuur die onder de verzamelnaam 'house' bekend is geworden. Met de bewegingsstijl in *X-Press* sluit de choreograaf echter meer aan op de moderne theaterdans.

3p **31** Beschrijf drie bewegingskenmerken van de moderne theaterdans die je aantreft in videofragment 2.

tekst 9

tekst 10

video 2

De recensent van *De Volkskrant* is van mening dat de choreograaf de uitdrukkingsmiddelen van de jongere generatie verkeerd gebruikt heeft.

2p **32** Welke twee nadelige gevolgen heeft dit volgens de recensent?

tekst 9

tekst 10

video 2

2p **33** Deel jij op basis van hetgeen je gezien hebt op videofragment 2 de mening van de recensent van de *Volkskrant*? Beargumenteer je antwoord.

video 3

X-Press bestaat uit twee delen die door een pauze van elkaar gescheiden worden.

Op videofragment 3 zie je het begin van het tweede deel van X-Press.

Terwijl het publiek de zaal binnenloopt, lijkt het tweede deel van *X-Press* al begonnen te zijn. Het voordoek is geopend en op het podium gebeurt het een en ander. Toch blijkt dat het tweede deel pas echt begonnen is als het geroezemoes in de zaal ophoudt.

2p **34** Noem drie veranderingen op het podium, waarmee de overgang naar het tweede deel van *X-Press* gemaakt wordt.

video 3

In X-Press heeft de choreograaf met gebruik van videobeelden, muziek, de dansers en aankleding een aantal tegenstellingen geënceneerd. Deze tegenstellingen zijn vaak zo vormgegeven dat zij een vervreemdend effect veroorzaken. Op videofragment 3 is bijvoorbeeld de tegenstelling tussen natuur en cultuur zichtbaar gemaakt door videobeelden van fabriekspijpen die gele rook uitstoten en een oranje boompje dat over het podium gereden wordt.

2p **35** Beschrijf op basis van videofragment 3 nog twee tegenstellingen met een vervreemdend effect.

video 2

video 3

Hoewel in X-Press de invloed van populaire uitgaanscultuur terug te vinden is, kan de voorstelling niet tot massacultuur gerekend worden.

2p **36** Geef hiervoor twee argumenten.

Einde